

SBR Assurance: zekerheid geven over digitale rapportages

SBR Assurance is een methode voor het geven van zekerheid over digitale rapportages binnen digitale verantwoordingsketens zoals Standard Business Reporting in Nederland. Dit artikel gaat in op de conceptuele procesgang en de drie bouwstenen van SBR.

Willem Geijtenbeek - Vaktechnisch bureau (National Office), Assurance

1. Introductie

Standard Business Reporting (SBR) is breed ingevoerd in het Nederlandse bedrijfsleven. In een eerder artikel in Spotlight (uitgave 1 van 2013) is al uiteengezet wat SBR is, hoe het SBR Programma in Nederland is opgezet en is kort ingegaan op de rol van accountants en fiscalisten daarbij. In dat artikel werd ook uitgelegd dat door de invoering van SBR de komende jaren niet alleen de fiscale en statistische verantwoordingsstromen, maar ook jaarrekeningen verplicht digitaal gedeponereerd gaan worden. De aanpassing van de Handelsregisterwet die daarvoor nodig is, wordt momenteel afgerond en zal naar verwachting op 1 januari 2016 inwerking treden, waardoor de wijziging van toepassing is op verslagjaar 2016 en later.

Aangezien met ingang van 1 januari 2017 controleplichtige organisaties verplicht zijn hun jaarrekening in digitale in plaats van papieren vorm te deponeren in het Handelsregister, is er in het SBR Programma discussie geweest over de vorm waarin het oordeel van de accountant gedeponereerd moet worden.

Conclusie van die discussie was dat bij een digitale jaarrekening ook een digitale controleverklaring hoort. Dat was medio 2011 het uitgangspunt voor het SBR Assurance project, waarvoor de beroepsorganisatie NBA de projectleiding op zich nam.

2. Werkgroep hanteerde zes uitgangspunten

De NBA heeft op verzoek van het SBR Programma een werkgroep geformeerd waarbij naast accountants ook technisch specialisten en andere deskundigen betrokken zijn. De werkgroep hanteerde bij het ontwikkelen van de aanpak de volgende zes uitgangspunten.

Spotlight 1/2013 'Standard Business Reporting: samenwerken, digitaliseren, standaardiseren'

• *Getrouw-beeldverklaring*

De essentie van de huidige jaarrekeningcontrole, de getrouw-beeldverklaring, mag niet worden aangetast. Nog niet, maar de aanpak moet wel de ruimte bieden voor innovatie op basis van maatschappelijke ontwikkelingen zoals de beweging richting 'data-level assurance'. Daarvoor moet eerst een fundamentele discussie over materialiteit gevoerd worden, gevolgd door een vaktechnische uitwerking daarvan in de controlestandaarden. De aanpak faciliteert 'data-level assurance' technisch gezien al wel, maar de vaktechnische onderbouwing van het gebruik daarvan is er (nog) niet.

• *Losse documenten*

De jaarrekening en de verklaring van de accountant daarbij blijven losse documenten. In een digitale omgeving zou je eenvoudig de verklaring van de accountant in de jaarrekening kunnen integreren, wat ook efficiënt zou zijn. Toch is gekozen voor twee losse documenten om de scheiding van verantwoordelijkheden beter

te kunnen waarborgen én om het mogelijk te maken. Dit, om meerdere (en verschillende) verklaringen bij een jaarrekening te kunnen afgeven.

- **Geautomatiseerd leesbaar, onlosmakelijk en ondubbelzinnig**

Zowel de jaarrekening als de verklaring van de accountant worden in geautomatiseerd leesbare vorm vastgelegd en moeten op een onlosmakelijke en ondubbelzinnige wijze aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Het SBR Programma in Nederland heeft gekozen voor de standaard XBRL om informatie vast te leggen en uit te wisselen. De implementatie van SBR Assurance in Nederland gebeurt dus op basis van XBRL.

- **Meerdere typen verklaringen en over verschillende delen**

De te ontwikkelen aanpak moet meerdere typen verklaringen en over verschillende delen van dezelfde rapportage mogelijk maken. De verklaring van bijvoorbeeld een fiscalist of een actuaaris over een deel van de jaarrekening moet onderdeel van de verklaring van de accountant kunnen zijn.

- **Zo generiek en internationaal mogelijk**

De te ontwikkelen aanpak moet zo generiek en internationaal mogelijk zijn. Dat wil zeggen, iedere vorm van een aparte digitale verklaring bij een digitale rapportage in ieder land moet in principe van deze aanpak gebruik kunnen maken. SBR Assurance is dus niet alleen bedoeld voor jaarrekeningen, maar is in principe geschikt voor iedere externe rapportage van een organisatie.

- **Toekomstvast**

'Toekomstvast' zijn door rekening te houden met innovatieve ontwikkelingen als 'Integrated Reporting' en 'data-level assurance', maar ook door voldoende waarborgen te bieden voor de beveiliging, authenticiteit en integriteit van de informatie.

Als onderdeel van haar werkzaamheden heeft de werkgroep contact gezocht met een aantal relevante organisaties in het buitenland om een gevoel te krijgen bij hun houding ten opzichte van het concept van digitale verklaringen afgeven bij digitale verantwoordingen in het algemeen en van SBR Assurance in het bijzonder. Ook hebben leden van de werkgroep tijdens vele seminars, conferenties en vergaderingen in zowel binnen- als buitenland het concept gepresenteerd. De reacties daarop zijn zo veel mogelijk meegenomen in de uitwerking van het concept. Op basis van dit proces werd in ieder geval duidelijk dat Nederland met deze aanpak ver voorloopt op de rest van de wereld.

3. Van omzetten in XBRL tot acceptatie door Digipoort

De werkgroep is uiteindelijk tot de hieronder weergegeven conceptuele procesgang gekomen, die verder in dit artikel nader wordt uitgewerkt. Voor een goed begrip van deze uitwerking is het handig om eerst door het proces heen te lopen, zonder al te veel in detail te treden.

Stap 1: Jaarrekening in XBRL

De definitieve jaarrekening van de organisatie wordt op basis van de Nederlandse Taxonomie (NT) omgezet in een XBRL-bestand. Dit kan zowel door de organisatie zelf als door een externe dienstverlener gebeuren.

NB: De inhoudelijke controle van de jaarrekening heeft dus al plaatsgevonden en de resultaten daarvan zijn al vastgelegd in het controledossier van de accountant.

Stap 2: Digitale handtekening organisatie

Een tekeningsbevoegde bestuurder van de organisatie ondertekent de jaarrekening digitaal en neemt daarmee namens het bestuur de verantwoordelijkheid voor de inhoud daarvan.

Stap 3: Verzegeling

De organisatie verstuurt de ondertekende jaarrekening naar de accountant die hier een hashwaarde over berekent. Hiermee

Samenvatting

Het is vanaf 2017 verplicht jaarrekeningen digitaal te deponeren. SBR Assurance is een manier om zekerheid te geven over digitale rapportages waaraan een onafhankelijk oordeel van een derde partij gekoppeld kan worden. Deze methode gebruikt bestaande standaarden, is zowel nationaal als internationaal generiek toepasbaar en daardoor toekomstbestendig. In Nederland wordt deze methode toegepast om jaarrekeningen te voorzien van een digitale controleverklaring, beide digitaal te koppelen, ondertekenen en deponeren in het Handelsregister. Hiermee zal papier nagenoeg geheel verdwijnen uit deze keten, en de kwaliteit van de informatie significant toenemen. Dit artikel gaat in op het concept van SBR Assurance, de manier waarop een accountant een digitale jaarrekening kan voorzien van een digitale controleverklaring binnen de kaders van SBR in Nederland.

'verzegelt' de accountant als het ware de door hem ontvangen jaarrekening. Een hash is het best te vergelijken met een digitale vingerafdruk. Deze identificeert het bestand met een reeks getallen. Met een wiskundige berekening kun je de hashwaarde over de inhoud van het bestand bepalen. Zo kan de hashwaarde bijvoorbeeld de indicatie geven dat het bestand veranderd is zonder dat dit uit de uiterlijke kenmerken blijkt. Hebben twee bestanden dezelfde hashwaarde, dan is er een grote mate van zekerheid dat ze identiek zijn.

Stap 4: Verklaring in XBRL

De accountant genereert zijn verklaring op basis van de NBA Taxonomie (NBAT), voegt daar de in stap 3 berekende hashwaarde aan toe en legt deze vast in een XBRL-bestand. Hiermee koppelt hij zijn verklaring onlosmakelijk aan de gecontroleerde jaarrekening.

Stap 5: Digitale handtekening accountant

Een tekeningsbevoegde accountant ondertekent zijn verklaring digitaal en neemt daarmee de verantwoordelijkheid voor de inhoud daarvan. De combinatie van jaarrekening en verklaring is nu ‘verzegeld’ en kan niet meer worden gewijzigd zonder dat dit zichtbaar wordt.

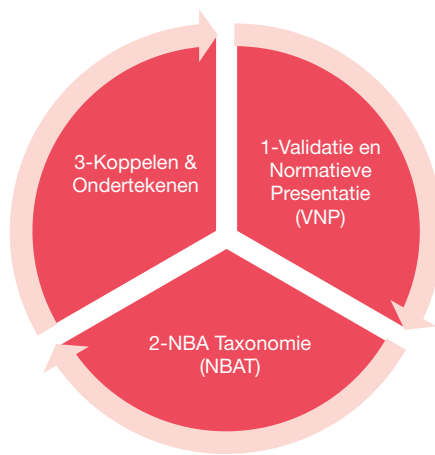
Stap 6: Controle technische juistheid

De accountant of de organisatie verstuurt de combinatie van jaarrekening en verklaring in een zogenaamde ‘container’ naar Digipoort (de centrale digitale ‘brievbus’ van de Nederlandse overheid). Voordat Digipoort de levering accepteert, voert zij een aantal validaties uit op de technische juistheid van de aangeleverde bestanden maar ook of de gebruikte handtekeningen wel van tekeningsbevoegde personen zijn. Zo wordt gecontroleerd of de accountant wel staat ingeschreven als controlerend accountant in het NBA-register.

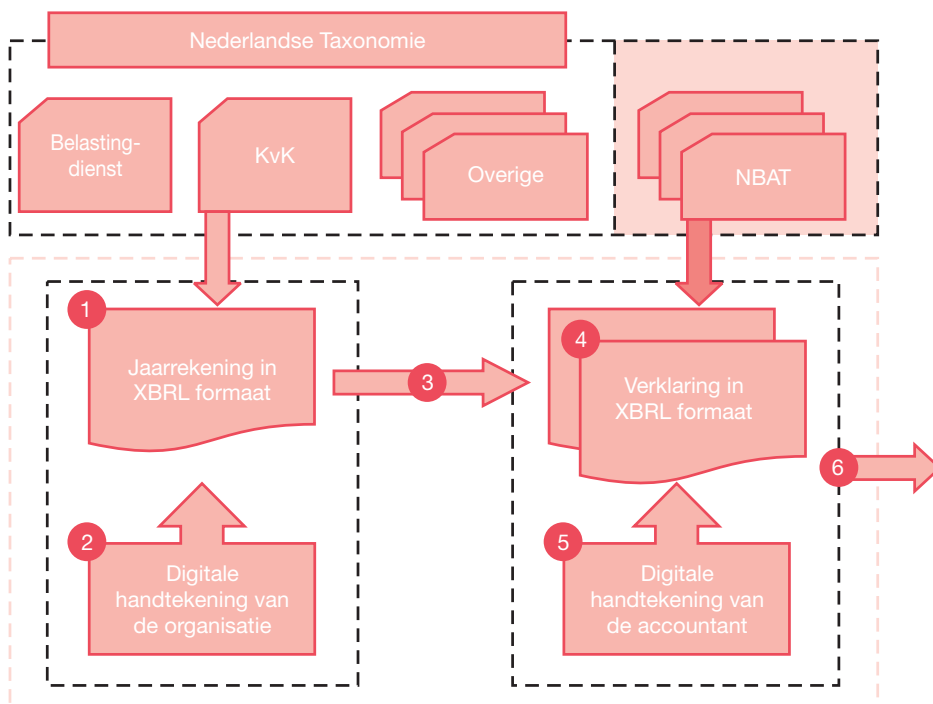
4. Essentiële bouwstenen

De kern van SBR Assurance bestaat uit drie bouwstenen, weergegeven in figuur 2, die de essentiële functionaliteit definiëren van de aanpak zoals die hiervoor is geschetst.

Figuur 2. Functionaliteit conceptuele procesgang

Figuur 1. Conceptuele procesgang

Specificaties voor een validatie en normatieve presentatie van de digitale jaarrekening

Een groot verschil met de huidige situatie (papier) is dat een digitale jaarrekening in XBR-formaat niet (goed) leesbaar is voor de mens. Immers, een XBRL-bestand is geoptimaliseerd voor geautomatiseerde verwerking, waardoor het verwerkingsproces veel effectiever en efficiënter kan verlopen. Daarnaast kan een digitale jaarrekening op een oneindig aantal manieren worden weergeven.

Eenduidige weergave XBRL-bestand

Aangezien de accountant nog steeds een getrouw-beeldverklaring moet afgeven, is een eenduidige weergave van het XBRL-bestand nodig die equivalent is aan hoe een jaarrekening er nu op papier uitziet. Deze weergave noemen we de ‘normatieve presentatie’. De werkgroep heeft specificaties opgesteld waaraan software moet voldoen om een digitale jaarrekening altijd op dezelfde manier te kunnen weergeven. Deze specificaties zorgen ervoor dat alle gebruikers van een digitale jaarrekening dezelfde weergave van de jaarrekening kunnen zien die de accountant zag toen hij zijn verklaring bij die jaarrekening ondertekende. Het is de bedoeling dat leveranciers van financieel-administratieve software in Nederland deze specificaties in hun software integreren.

Validatie inhoud XBRL-bestand

Naast de manier van weergeven is ook de validatie van de inhoud van het XBRL-bestand onderdeel van de specificaties.

• Technische en logische juistheid

Op dit moment worden er alleen nog maar eisen gesteld aan de technische en logische juistheid van het XBRL-bestand, zoals: Voldoet het bestand aan de XBRL-standaard? Zijn de gebruikte digitale handtekeningen geldig? Waren de ondertekenaars op dat moment tekenbevoegd? Hoort deze controleverklaring wel bij deze jaarrekening?

- **Functionele juistheid**

De specificaties zullen in de loop van de tijd uitgebreid worden met eisen aan de functionele juistheid zoals: Is de debetzijde van de balans in evenwicht met de creditzijde? Sluiten de getallen in de toelichtingen en tabellen wel aan bij de balans en resultatenrekening? Indien niet aan de eisen uit de specificatie wordt voldaan, kan dit betekenen dat de accountant zijn controleverklaring niet aan de jaarrekening kan koppelen noch kan ondertekenen. Dit zijn nog maar eenvoudige voorbeelden maar het illustreert wel de potentie van de toepassing van XBRL, juist voor de accountant.

Drie elementen in NBA Taxonomie toegevoegd

Daar waar de NT gebruikt wordt om de jaarrekening zelf in XBRL-vorm te kunnen opstellen, is voor een controleverklaring in XBRL-formaat de NBA Taxonomie (NBAT) ontwikkeld. De NBAT is niets anders dan de gestandaardiseerde digitale-elementstructuur van de huidige controleverklaring (zie figuur 2). Ieder element zou je kunnen vergelijken met een digitaal label dat je aan een stuk tekst of een cijfer kunt hangen.

De NBAT is gebaseerd op de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) die onderdeel uitmaken van de Handleiding Regelgeving Accountancy (HRA), deel 1a van januari 2012. De huidige NBA richt zich vooral op het opstellen van beoordelings-, samenstel- en controleverklaringen over SBR-rapportages.

In de NBAT zijn drie elementen toegevoegd als gevolg van de conceptuele aanpak van SBR Assurance:

- een disclaimer waarin wordt duidelijk gemaakt dat alleen alle elementen samen de verklaring vormen;
- het type hashfunctie dat gebruikt wordt om de verklaring aan de jaarrekening te koppelen;

- de hashwaarde van de jaarrekening waarop de verklaring betrekking heeft.

Zie figuur 3.

Om met de NBAT een verklaring te maken is software nodig die op basis van de structuur en definities in de NBAT de inhoud van de verklaring vastlegt in een XBRL-bestand.

Koppelen en ondertekenen

Het digitaal koppelen van de jaarrekening en de verklaring vindt plaats door het berekenen van de hashwaarde over de jaarrekening. Zodra er daarna ook maar iets verandert in de jaarrekening, komt een daarna berekende hashwaarde niet meer overeen met de originele waarde. De berekende hashwaarde wordt opgenomen in de verklaring (stap 2 van de procesgang). Hiermee wordt exact en onlosmakelijk vastgelegd op welke jaarrekening de verklaring betrekking heeft, iets wat in de

huidige (papieren) situatie niet met een zelfde betrouwbaarheid mogelijk is.

Gekozen voor XAdES-specificaties

Binnen de conceptuele aanpak van SBR Assurance is voor het ondertekenen gekozen voor digitale handtekeningen conform de XML Advanced Electronic Signatures (XAdES) specificaties. Deze worden gebruikt binnen het PKIOverheidsraamwerk van de Nederlandse regering.

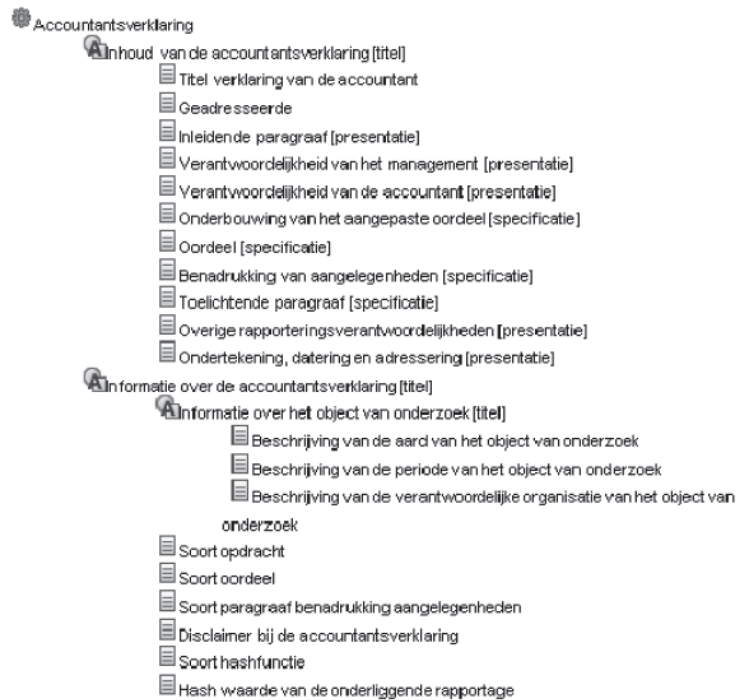
Drie verschillende digitale handtekeningen

Zoals uit de procesgang al blijkt is er op drie verschillende momenten een digitale handtekening nodig, elk moment door een verschillende persoon:

- **Tekeningsbevoegd bestuurder**

Ten eerste de digitale ondertekening van de jaarrekening zelf door een tekeningsbevoegd bestuurder van de organisatie voordat deze jaarrekening

Figuur 3. NBA Taxonomie

naar de accountant gestuurd wordt. Deze bestuurder heeft daarvoor een persoonsgebonden certificaat nodig dat gekoppeld is aan het Handelsregister.

- **Accountant**

Ten tweede de digitale ondertekening van de verklaring bij de jaarrekening door de accountant, nadat hij deze aan elkaar gekoppeld heeft. De accountant heeft hiervoor een persoonsgebonden beroeps-certificaat nodig, dat gekoppeld is aan het register van de NBA.

- **Container**

Ten derde de ondertekening van de combinatie van jaarrekening en verklaring in een zogenaamde 'container' met een organisatiegebonden certificaat zodat duidelijk is welke organisatie feitelijk de gecontroleerde jaarrekening verstuurt.

5. Overige bouwstenen

Naast de drie essentiële bouwstenen zijn er nog drie bouwstenen nodig voor SBR Assurance. Deze bouwstenen helpen de accountant om in de praktijk met SBR Assurance aan de slag te gaan.

- **Verklaring teksten**

De NBA Taxonomie structureert de verklaring, maar schrijft geen bewoordingen voor. De specifieke teksten moet de accountant zelf bedenken. Omdat het object van onderzoek verandert van een papieren in een digitale jaarrekening zullen ook een aantal bewoordingen moeten worden aangepast. De NBA biedt haar leden daarvoor het gebruik van een verklaringengenerator aan op basis van standaardteksten, maar een aantal accountantskantoren heeft een eigen verklaringengenerator in gebruik. De NBA Verklaringengenerator wordt momenteel geschikt gemaakt voor XBRL.

- **Praktijkhandreiking**

De NBA heeft een document opgesteld waarin zowel procesmatig als vaktechnisch gedetailleerd wordt

beschreven wat een accountant moet weten, doen en gebruiken als hij in een SBR-omgeving assurance gaat geven.

- **Opleiding en training**

Hoewel SBR Assurance geen fundamentele wijziging van de jaarrekeningcontrole inhoudt, blijkt uit de praktijkhandreiking wel dat op een behoorlijk aantal wezenlijke punten in en rond het controleproces anders gedacht en gehandeld moet worden. Daarnaast gaat de accountant meer gebruik maken van nieuwe tools en technieken. Deze veranderingen rechtvaardigen een gerichte training voor de accountants in de praktijk en voldoende ruimte in de opleiding van de toekomstige accountants. Zowel binnen de NBA als binnen de accountantskantoren wordt nu gewerkt aan het realiseren daarvan.

Het zal duidelijk zijn dat de implementatie van SBR Assurance niet alleen een (vak)technische exercitie is maar zeker ook de nodige hoeveelheid project- en verandermanagement zal vergen.

6. Conclusie

De ontwikkeling van het SBR Assurance-concept door de NBA op verzoek van het SBR Programma heeft tot een innovatieve aanpak geleid waarmee Nederland als eerste land in de wereld een volwaardige, en in sommige aspecten zelfs een superieure, vervanger voor de papieren verklaring heeft. Daarmee past SBR Assurance naadloos in de brede maatschappelijke trend van digitalisering en legt het de basis voor toekomstige innovaties.